

Katedra primární pedagogiky

Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta

OKRUHY TÉMAT K ÚSTNÍ ČÁSTI RIGORÓZNÍ ZKOUŠKY

Pedagogická psychologie

Studentům doporučujeme, aby se obrátili vždy na příslušného učitele z katedry psychologie a vyžádali si konzultaci ke zkoušce.

1. SOCIÁLNÍ KOMUNIKACE

- vymezení pojmu sociální komunikace a pedagogická komunikace
- charakteristika jednotlivých prvků v procesu komunikace (mluvčí, příjemce, kanál, šum atd.) a jejich vzájemný vztah
- verbální a neverbální komunikace
- zkreslení a chyby při sociálním vnímání a poznávání, které mohou ovlivňovat úspěšnost komunikace (např. efekt prvního dojmu či kauzální atribuce); specifické fenomény popsané pro školní prostředí (halló efekt, pygmalion efekt atd.)

2. INTERAKCE A KOMUNIKACE VE ŠKOLE, KLIMA TŘÍDY

- zásady komunikace vedoucí k pozitivnímu klimatu, v závislosti na situaci, věku a charakteristikách aktérů
- komunikace učitele s žáky jako jednotlivci a jako se skupinou; komunikace mezi vyučujícími; komunikace mezi vyučujícími a rodiči
- sociální dovednosti jako součást profesní kompetence, možnosti jejich rozvoje

3. RODINA

- základní funkce rodiny; rodiny neplnící tyto funkce
- měnící se povaha rodiny (historická perspektiva)

- rodina v širším společenském kontextu

4. SOCIALIZACE, RODINA A ŠKOLA

- vymezení pojmu socializace
- socializace, socializace v rodině a ve škole – její podstata, přínos pro život jednotlivce a vzájemný vztah obou procesů
- rodičovská očekávání vůči školní kariéře dítěte, význam školní docházky a vzdělání pro rodinu
- formy komunikace mezi rodinou a školou
- charakter vztahu mezi institucí školy a rodiny
- typologie rodičů podle vztahu ke škole
- zásady pozitivní komunikace vyučujících vůči rodičům

5. SOCIÁLNÍ SKUPINA

- vymezení sociální skupiny, typologie sociálních skupin
- struktura vztahů v sociální skupině
- dynamika sociální skupiny – popis základních procesů

6. ŠKOLNÍ TŘÍDA

- dimenze žákovy pozice ve třídě, druhy obvyklých sociálních pozic ve třídě
- sociální klima ve třídě
- narušené vztahy ve skupině (šikana)
- metody a techniky poznávání třídy jako sociální skupiny (pozice jednotlivých žáků a vztahy mezi nimi)
- vedení skupiny učitelem; styly vedení

7. UČENÍ

- vymezení a vzájemný vztah pojmů: vývoj, zrání, učení.
- hlavní činitelé psychického vývoje. oblasti vývoje a vztah mezi nimi (tělesná, percepční, kognitivní atd.)
- základní druhy učení – senzomotorické, kognitivní, sociální, základní principy
- učení – učení pokusem a omylem, vhladem, posilováním, nápodobou a identifikací.

8. MOTIVACE VE ŠKOLE

- vymezení pojmů: motivace, potřeba, motiv, motivační konflikt.
- druhy motivace uplatňující se ve školním učení: poznávací, výkonová, sociální,
- vnitřní a vnější motivace.
- diagnostika a aktualizace motivace, zásady využívání odměn a trestů, motivační
- vlivy snižující školní výkony (nuda a strach ve škole)

9. MLADŠÍ ŠKOLNÍ VĚK

- charakteristika dítěte před vstupem do školy a v mladším školním věku hlavní vývojové změny, zejména v oblasti kognitivní a osobnostně-sociální.
- význam školy v životě dítěte, školní zralost a připravenost, jejich diagnostika a možnosti intervence.
- možné problémy na počátku školní docházky.

10. STARŠÍ ŠKOLNÍ VĚK, PUBESCENCE A ADOLESCENCE

- charakteristika období pubescence a adolescence, hlavní vývojové změny, zejména v oblasti kognitivní a osobnostně-sociální.
- vztahy k rodičům, učitelům a vrstevníkům.
- možné problémové projevy ve škole a jejich řešení

11. DIAGNOSTIKA VE ŠKOLE

- význam diagnostiky v pedagogické praxi. Diagnostika žáka – předmět a postupy
- využívání individuální, sociální a věcné normy v hodnocení žáků (zejména žáků se speciálními vzdělávacími potřebami)
- diagnostika a autodiagnostika učitele

Literatura:

Čáp, J., Mareš, J. (2011) *Psychologie pro učitele*. Praha : Portál.

Číhalová, E., Mayer, I. (1999). *Jak rozvíjet komunikaci a spolupráci*. Praha: Slon.

Dunovský, J. (1986). *Dítě a poruchy rodiny*. Praha: Avicenum.

Fisher, R. (1997) *Učíme děti myslet a učit se*. Praha : Portál.

Fontana, D.(2010) *Psychologie ve školní praxi*. Praha : Portál.

Helus, Z. (2011) *Úvod do psychologie*. Praha: Grada.

Helus, Z. (2010) *Sociální psychologie pro pedagogy*. Praha: Karolinum.

Hrabal, V. (2002). *Sociální psychologie pro učitele: Vybraná témata*. Prah: Karolinum.

Kolář, M. (1998). *Bolest šikanování*. Praha: Portál.

Mareš, J. (2013). *Pedagogická psychologie*. Praha: Portál.

Pavelková, I. *Motivace žáků k učení. (Perspektivní orientace žáků a časový faktor v žákovské motivaci).* (2002) Praha: PedF UK.

Pavelková, I., Hrabal, V. (2011) *Jaký jsem učitel.* Praha: Portál.

Satirová, V. (1994). *Kniha o rodině.* Praha: Práh.

Singly, F. de (1995). *Sociologie současné rodiny.* Praha: Portál.

Šedřová, K. Švaříček, R., Šalamounová, Z. (2012). *Komunikace ve školní třídě.* Praha: Portál.

Štech, S. *Vývoj poznatků o vztahu rodiny a školy.* In *Československá psychologie*, 1997, 6, s. 487–502.

Vágnerová, M., Hadj-Mousová, Z., Štech, S. (2000). *Psychologie handicapu.* Praha: Karolinum.

Vágnerová, M. (2012) *Vývojová psychologie – dětství a dospívání.* Praha: Karolinum.

Valentová, L. a kol. *Školní psychologie.* (2013) Praha: PedF UK Praha.

Výrost, J., Slaměník, I. (1997). *Sociální psychologie.* Praha: ISV nakladatelství.